

POLITICKÁ GEOGRAFIE

6. přednáška (Formy státu, typologie států)

Formy státu

- Určují se podle toho, jak je organizována státní moc, resp. jak jsou uspořádány vztahy mezi jednotlivými složkami státní moci
- Nejčastěji se státy člení podle způsobu, jakým získává hlava státu svůj úřad na **monarchie** a **republiky**
- Rozšířené je i členění podle vnitřní organizace na státy **unitární** a **složené**
- Formu státu určuje zpravidla ústava

Organizace státní moci

Státní moc

- existence státní moci je nutná k tomu, aby stát mohl plnit své funkce vzhledem k obyvatelstvu
- nositeli státní moci jsou **státní orgány**, tj. zákonem vytvořené subjekty mající právo jednat jménem státu
- vedle nich jsou ve státě i specifické složky plnící zvláštní úkoly (policie, armáda)

Státní moc má 3 složky:

- moc **ZÁKONODÁRNÁ**
- moc **VÝKONNÁ**
- moc **SOUDNÍ**

- V demokratických zemích jsou odděleny (zajišťují je rozdílné *státní orgány*) a vzájemně se kontrolují

Zákonodárná moc:

- Zákonodárnou moc představuje parlament
- Zákonodárná moc obecně určuje pravidla vztahů mezi obyvateli státu (zákony), státní rozpočet a schvaluje mezinárodní smlouvy

švédský parlament

Společné znaky parlamentů

- **Kolegiální charakter** – neexistuje hierarchická stavba (všichni poslanci mají jeden hlas, rozhoduje se kolektivně)
- **Je volen přímo** (u dvoukomorových parlamentů vždy dolní komora) – bez splnění této podmínky není možné jakékoliv shromáždění považovat za parlament (např. jmenované „parlamenty“ po státních převratech)
- Má **celostátní** působnost
- Mají vždy **určité základní pravomoci** (pravomoc přijímat zákony a státní rozpočet)

Parlamenty jednokomorové a dvoukomorové

- Může být jednokomorový nebo dvoukomorový
- Může být volený nebo jmenovaný (event. částečně volený a částečně jmenovaný)

Parlamenty jednokomorové a dvoukomorové

- **Jednokomorový parlament** – všichni poslanci tvoří jeden sbor
- **Dvoukomorový parlament** – parlament tvoří dva sbory, které se liší pravomocemi a někdy i způsobem vytvoření (horní komora nemusí být volena – jmenování, dědičné členství apod.)
 - ▣ **Dolní komora** – volena přímo, zastupuje obyvatelstvo státu jako celek
 - ▣ **Horní komora** – několik možností (viz dále)

Funkce horní komory parlamentu

- Reprezentace zájmů členských států federací (v těchto případech paritní zastoupení členů federace – např. Senát v USA)
- Reprezentace zájmů územních jednotek + zákonodárský korektiv dolní komory v decentralizovaných státech (Francie – Senát tvoří zástupci zastupitelstev departementů a obecních rad, Itálie – Senát volen v krajích, Španělsko – Senát částečně volen regiony)
- Zákonodárský korektiv dolní komory (a konzervativní stabilizátor politického života) (Británie, ČR)
- Výjimečně vnášení lobbistických zájmů do parlamentu (Irsko, Slovinsko – horní komory volí zájmové a oborové korporace, jejich pravomoci jsou ale velmi slabé)

- Xxx (středa)

Výkonná moc:

- výkonnou moc představuje zejména **hlava státu** a **vláda** (případně s předsedou)
- **hlava státu** (jednotlivec nebo kolektiv) zejména zastupuje stát navenek (podpisy smluv, pověřování diplomatických zástupců apod.), jeho pravomoci ve vztahu k vnitrostátním záležitostem závisí na typu státu (Japonsko: 0 %, Bělorusko: 99 %)
- **vláda** (rada ministrů, kabinet ...) je zpravidla kolektivní orgán, způsob jmenování a kontroly závisí na typu státu

Soudní moc:

- soudní moc má dva hlavní úkoly:
 - ▣ rozhoduje v oblasti občanskoprávních, rodinných a pracovních vztahů a v záležitostech trestných činů
 - ▣ kontroluje činnost ostatních státních orgánů a interpretuje zákony
- zpravidla mají hierarchickou strukturu

Efektivita fungování státní moci

Efektivita státní moci

- V praxi nejsou všechny složky státní moci stejně efektivní
- „míra“ efektivity je značně rozdílná podle místních specifik
- Hrubou představu o míře, s jakou státní moc kontroluje a ovlivňuje dění ve státě, může poskytnout *Failed States Index (FSI)*

Definice

- Jako ***failed state*** se označuje stát, jehož ústřední vláda je tak slabá nebo neefektivní, že její faktická moc je na většině státního území velmi malá nebo žádná
- Není ale určena přesná „míra“:
 - ▣ jak velký podíl na rozloze musí mít oblasti mimo faktickou kontrolu?
 - ▣ jak přesně určit „velmi malou“ faktickou moc – resp. jak poznat, že na části území už nemá ústřední vláda monopol na legitimní užití násilí při regulaci společenských vztahů?

Failed States Index

- Index byl navržen organizací **Fund for Peace** v roce 2005 a je pravidelně publikován v časopise *Foreign Policy*
- Vypočítáván je jen pro členské státy OSN
- Vychází z 12 indikátorů, každý z nich je hodnocen 0–10 body (0 nejnižší a 10 nejvyšší míra zranitelnosti)
 - ▣ 4 indikátory jsou sociální
 - ▣ 2 ekonomické
 - ▣ 6 indikátorů je politických
- součet dosahuje hodnot 0–120 bodů (0 absolutně funkční stát, 120 absolutně nefunkční)

Failed States Index

- stupně:
 - ▣ nad 90 bodů: státy **vysoce ohrožené** (alert)
 - ▣ 60–90 bodů: státy **ohrožené** (warning)
 - ▣ 30–60 bodů: státy **málo ohrožené** (moderate)
 - ▣ do 30 bodů: státy **neohrožené** (sustainable)

Indikátory sociální

- **demografické tlaky**
 - ▣ např. vysoký počet nebo hustota obyvatel ve vztahu k disponibilním zdrojům
- **masivní pohyb uprchlíků nebo vnitřně vysídlených osob**
 - ▣ např. přesídlování velkých skupin obyvatel následkem násilí nebo jeho hrozby, represí, nedostatku potravin, pitné vody, chorob, majetkových vztahů v zemědělství
- **kolektivní nepřátelství, revanšismus, paranoia**
 - ▣ např. založené na skutečné nebo domnělé nespravedlnosti v současnosti nebo (i ve velmi vzdálené) minulosti, nepotrestaném násilí vůči určité sociální, etnické, kulturní nebo politické skupině obyvatelstva
- **stabilní a trvalý odchod obyvatelstva**
 - ▣ např. odchod profesionálů, intelektuálů, elit (brain drain), politických disidentů, dobrovolné vystěhovalectví příslušníků střední třídy, růst exilových skupin

Indikátory ekonomické

□ ekonomická nerovnost skupin obyvatelstva

- např. skutečná nebo domnělá ekonomická nerovnost skupin obyvatelstva definovaných jinak než sociálně (jazyk, rasa, náboženství, původ) projevující se v jejich přístupu ke vzdělání, zaměstnání, pracovním příležitostem, sociálním službám, výskytem a mírou chudoby, kojenecké úmrtnosti, apod.

□ prudký ekonomický pokles

- např. zchudnutí společnosti jako celku (projevující se na průměrném příjmu, HDP, míře zadlužení, kojenecké úmrtnosti), náhlé snížení ceny důležité exportní komodity, snížení zahraničních investic, zhroucení nebo znehodnocení měny, růst šedé ekonomiky, obchodu s drogami, únik kapitálu, neschopnost státu zajišťovat platy státních zaměstnanců a armády, případně penzí

Indikátory politické

- **kriminalizace a delegitimizace státu**
 - např. korupce nebo netransparentní podnikání vládnoucích elit, ztráta důvěry
- **zhoršení veřejných služeb**
 - např. selhání státu jako ochránce obyvatelstva před kriminalitou a terorizmem, případně jako poskytovatele základních služeb
- **nerespektování lidských práv**
 - např. autoritářská, diktátorská nebo vojenská vláda, která ruší nebo zmanipulovává demokratické instituce a procesy, politicky (nikoliv kriminálně) inspirované násilí proti civilistům, političtí vězni
- **bezpečnostní aparát jako „stát ve státě“**
 - např. existence polovojenských jednotek podřízených elitám, politickým stranám nebo jiným skupinám, které operují bez kontroly státu (a beztrestně)
- **frakcionalizace elit**
 - např. rozdělení vládnoucích elit a státních institucí na základě skupinových znaků (kulturních, etnických, rasových apod.), nacionalistická rétorika elit
- **intervence cizích států, vnější faktory**
 - např. zásah cizích armád, závislost na zahraniční pomoci

Nejvyšší FSI (2008)

	stát	body
1.	Somálsko	114,2
2.	Súdán	113,0
3.	Zimbabwe	112,5
4.	Čad	110,9
5.	Irák	110,6
6.	Kongo (Kinshasa)	106,7
7.	Afghánistán	105,4
8.	Côte d'Ivoire	104,6
9.	Pákistán	103,8
10.	Středoafriická republika	103,7

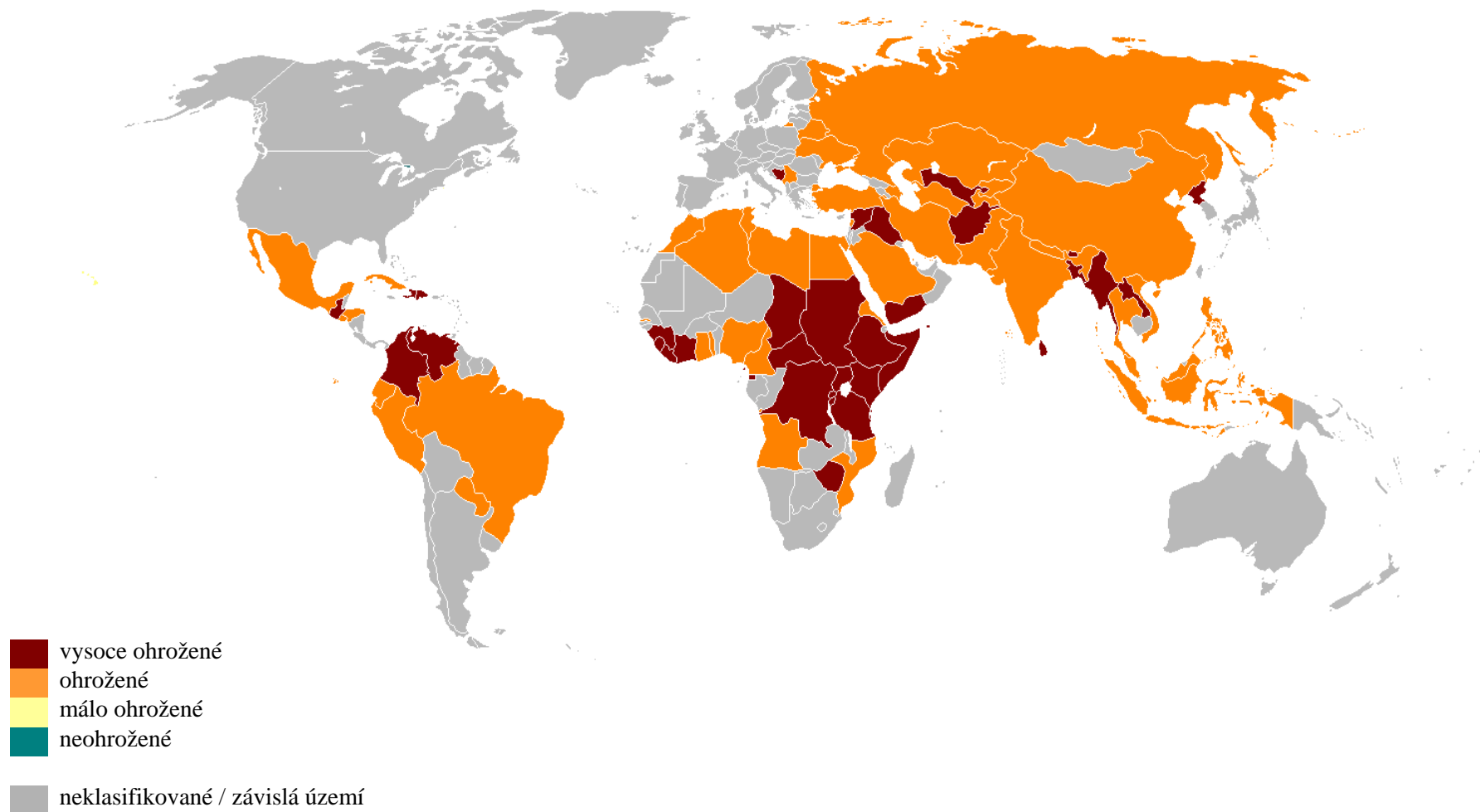
Nejnižší FSI (2008)

	stát	body
168.	Rakousko	25,9
169.	Austrálie	24,6
170.	Dánsko	21,5
171.	Nový Zéland	21,4
172.	Island	20,9
173.	Švýcarsko	20,3
174.	Irsko	19,9
175.	Švédsko	19,8
176.	Finsko	18,4
177.	Norsko	16,8

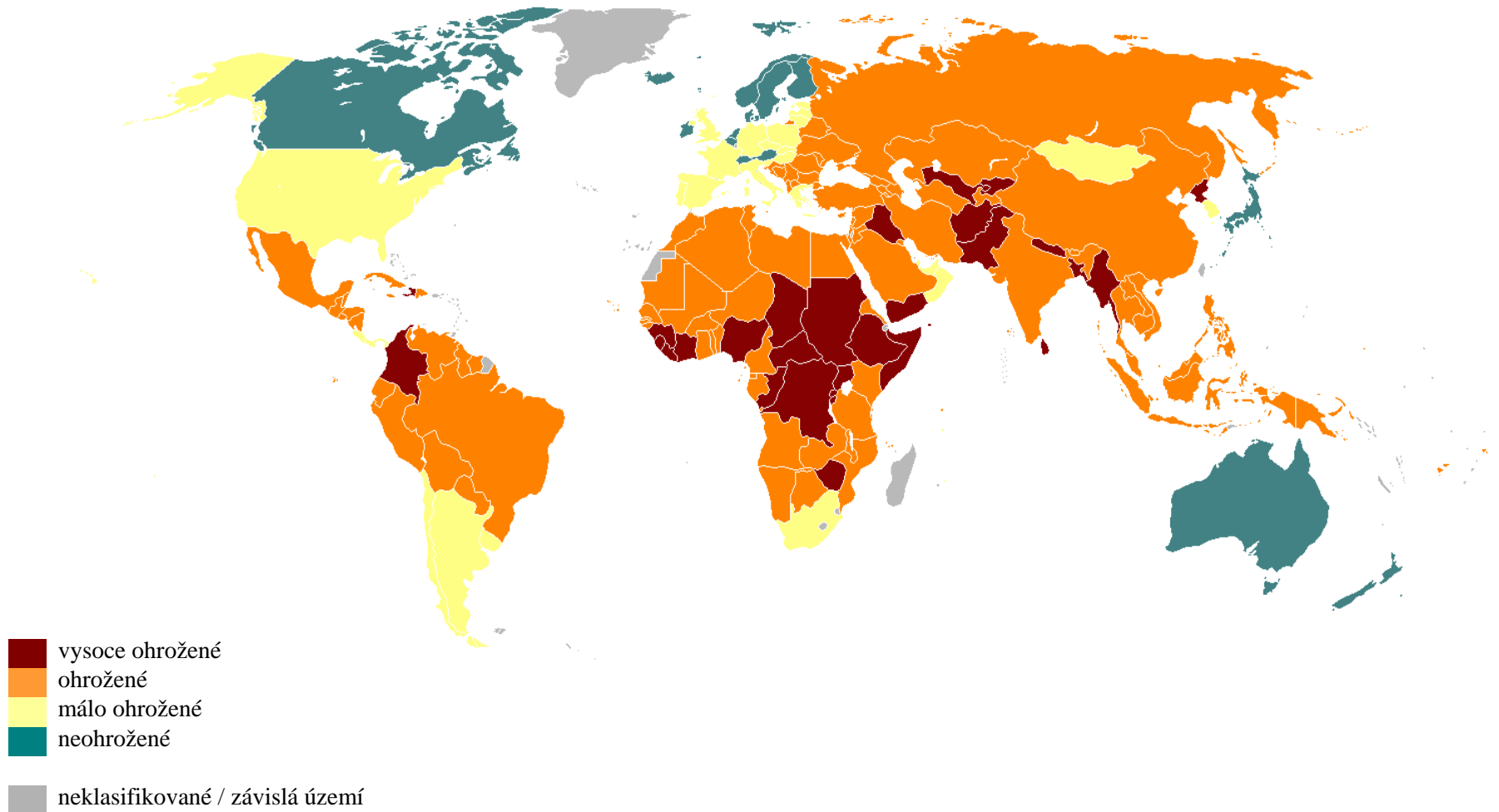
... a ČR

149.	Česká republika	42,1
------	-----------------	------

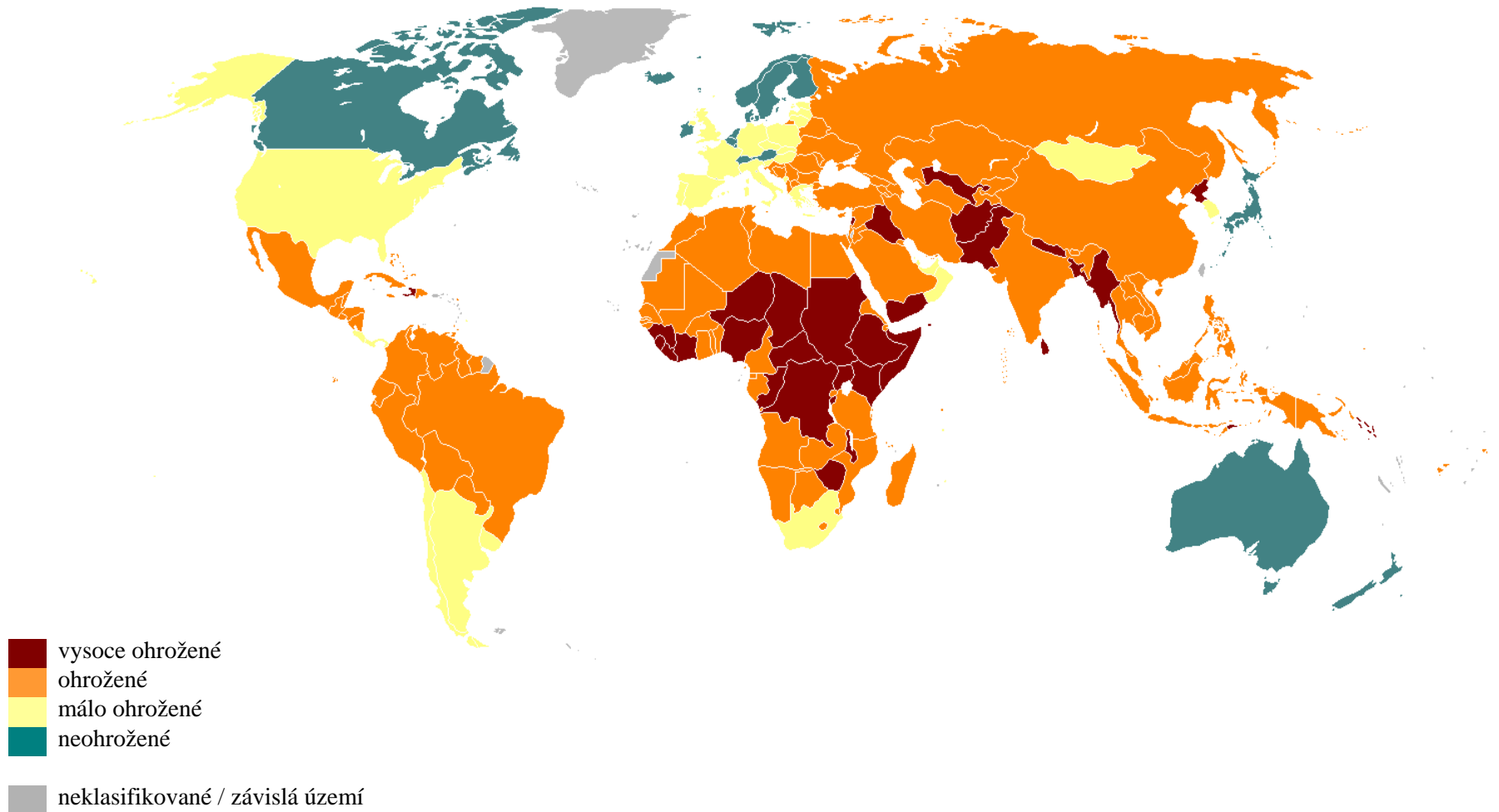
FSI v roce 2005

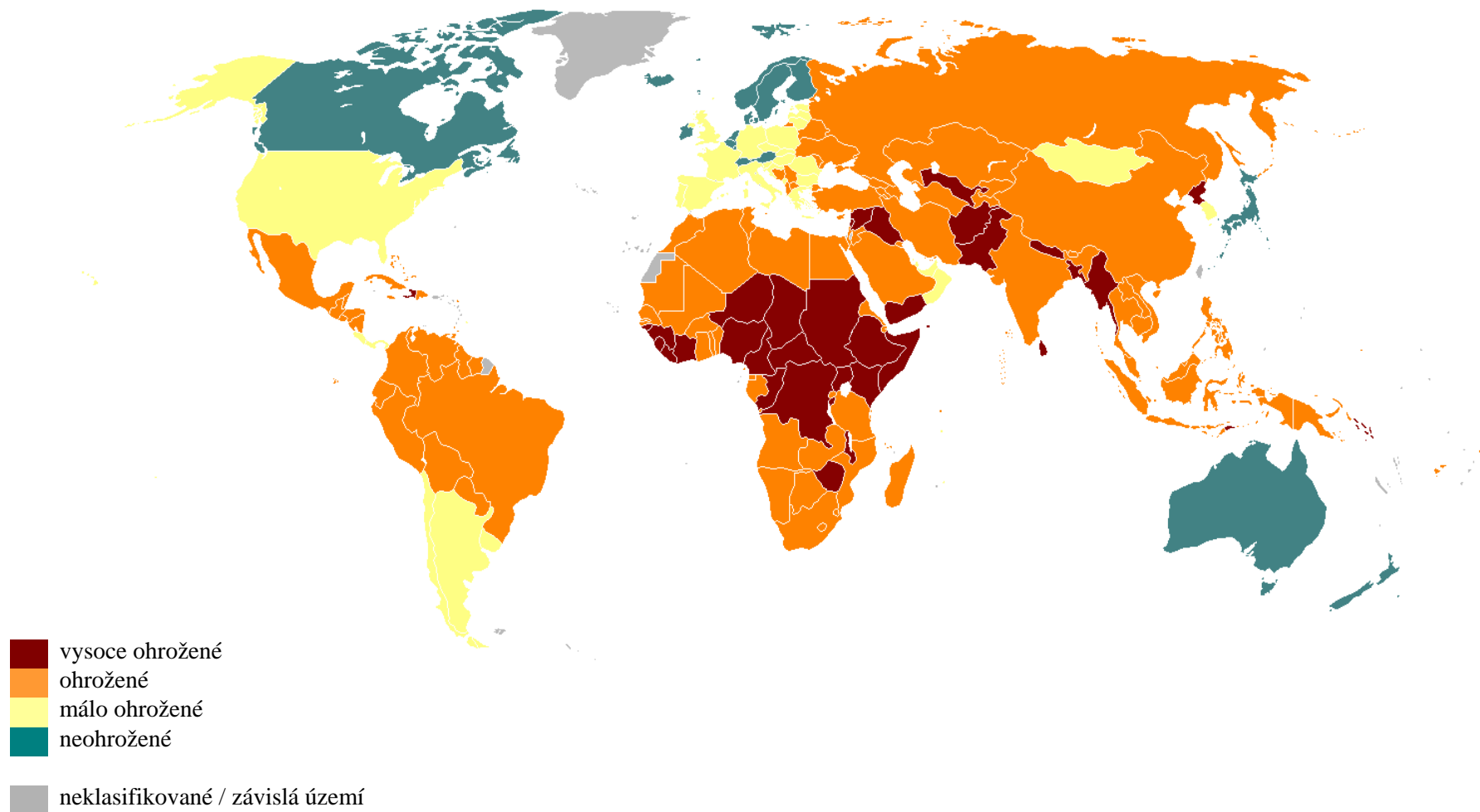
FSI v roce 2006

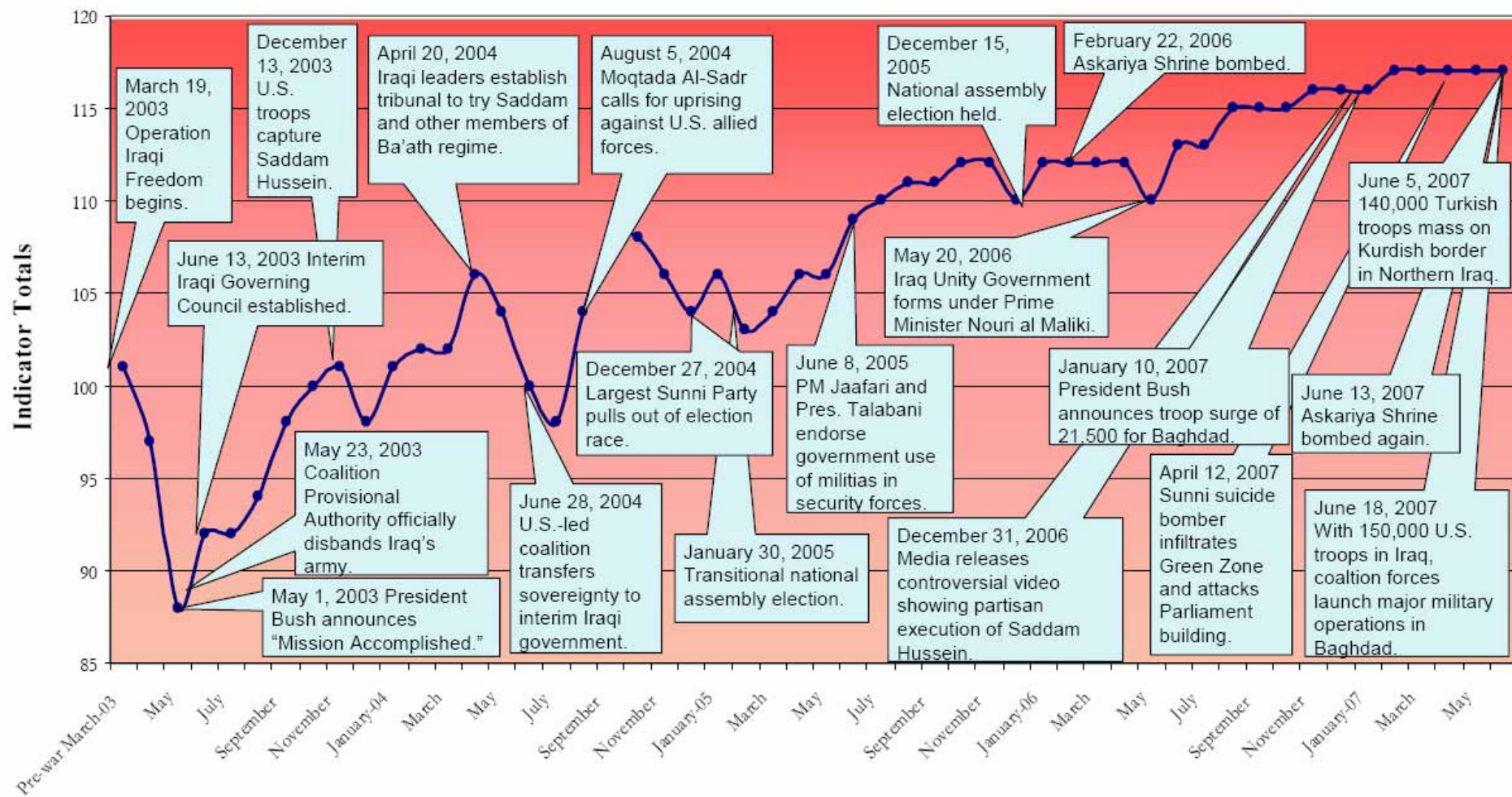
FSI v roce 2007

FSI v roce 2008

Ukázka ovlivnění FSI aktuálními politickými událostmi - Irák

Formy státu

Monarchie

- Hlavou státu je monarcha (král, císař, kníže, velkovévoda ...), který zpravidla svůj úřad dědí
- Délka funkčního období hlavy státu zpravidla není omezena

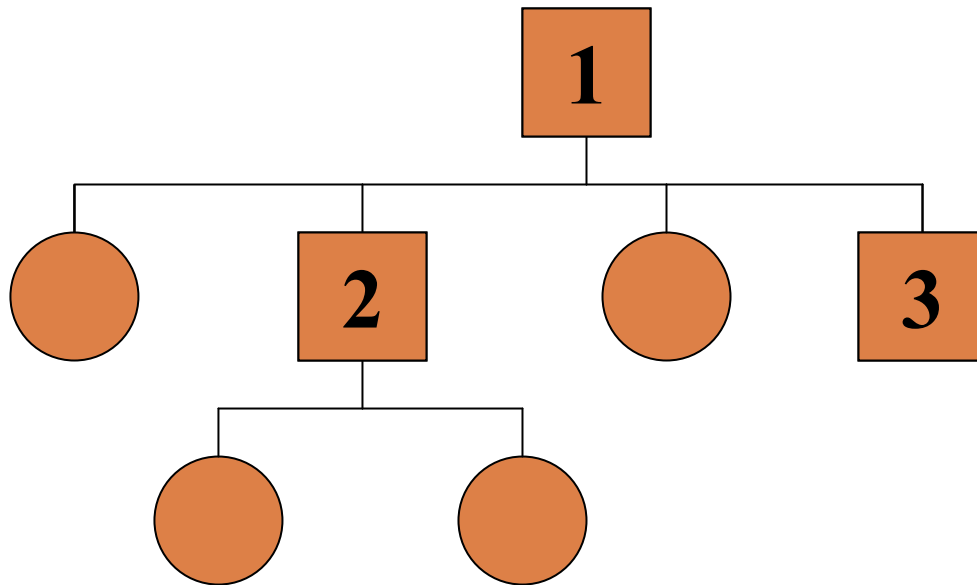
Monarchie se dělí na:

- Dědičné
- Volební (méně častý případ, dnes pouze Vatikán, Malajsie a Spojené arabské emiráty, historicky např. Svatá říše římská národa německého, Polsko ale i Čechy – formálně do roku 1627)

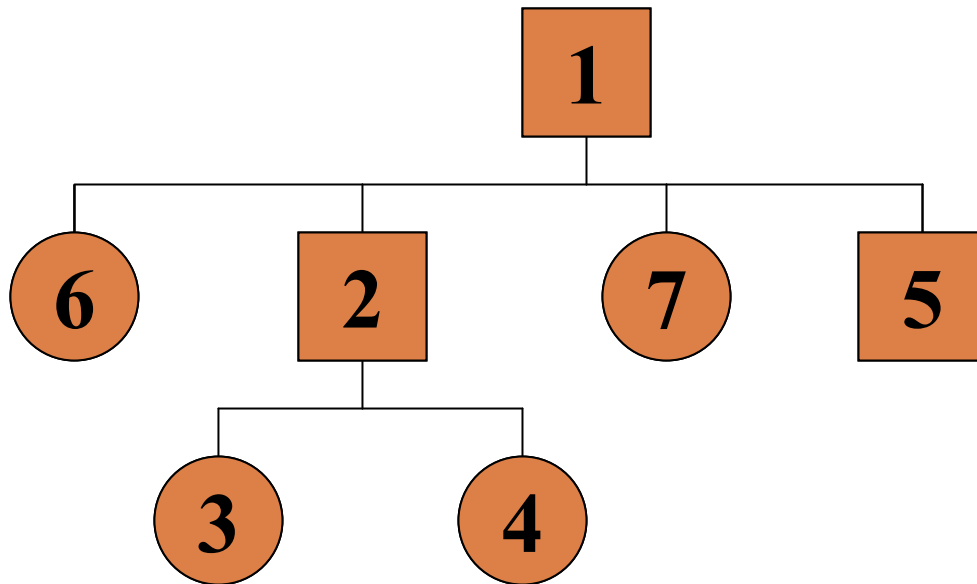
Různé způsoby „dědění“ trůnu:

- PRIMOGENITURA (trůn dědí nejbližší potomek, zpravidla syn, v Evropě)
- Trůn dědí (věkem) nejstarší člen rodu (už se nepoužívá)
- Trůn dědí osoba z vládnoucího rodu podle výběru předchozího monarchy, ne ale nutně nejbližší potomek (muslimské monarchie)

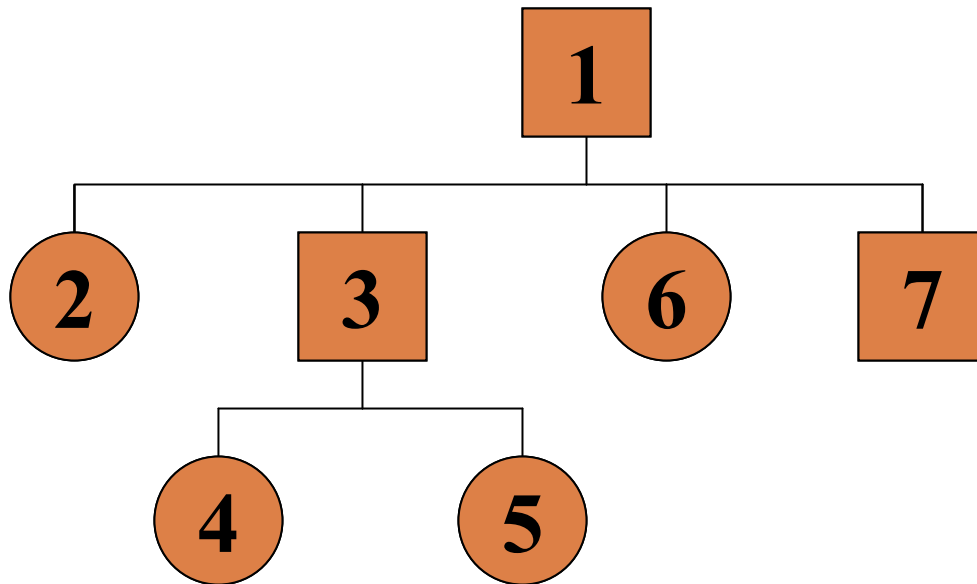
System uplatňovaný v SŘŘNN:

System uplatňovaný v Británii:

System uplatňovaný ve Švédsku:

Formy monarchií

I. ČLENĚNÍ:

- ABSOLUTNÍ
- KONSTITUČNÍ

II. ČLENĚNÍ

- ABSOLUTNÍ
- KONSTITUČNÍ
- PARLAMENTNÍ

Republika

- Hlava státu je do své funkce volena
- Její funkční období je zpravidla omezeno (nejčastěji 4-5 let)
- Titul hlavy státu je nejčastěji „prezident“ (existují ale i jiné varianty)

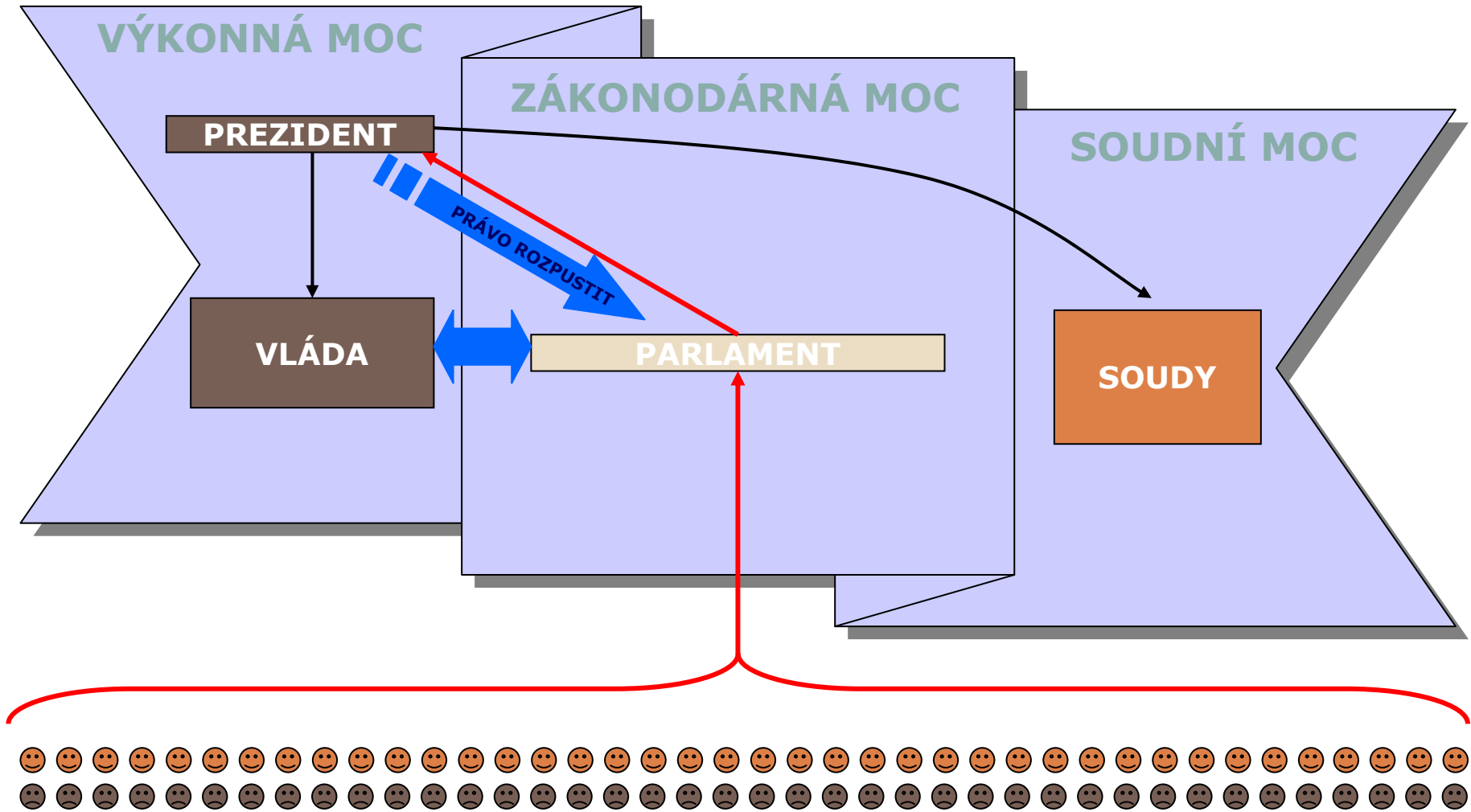

White House photo by Eric Draper

Formy republik:

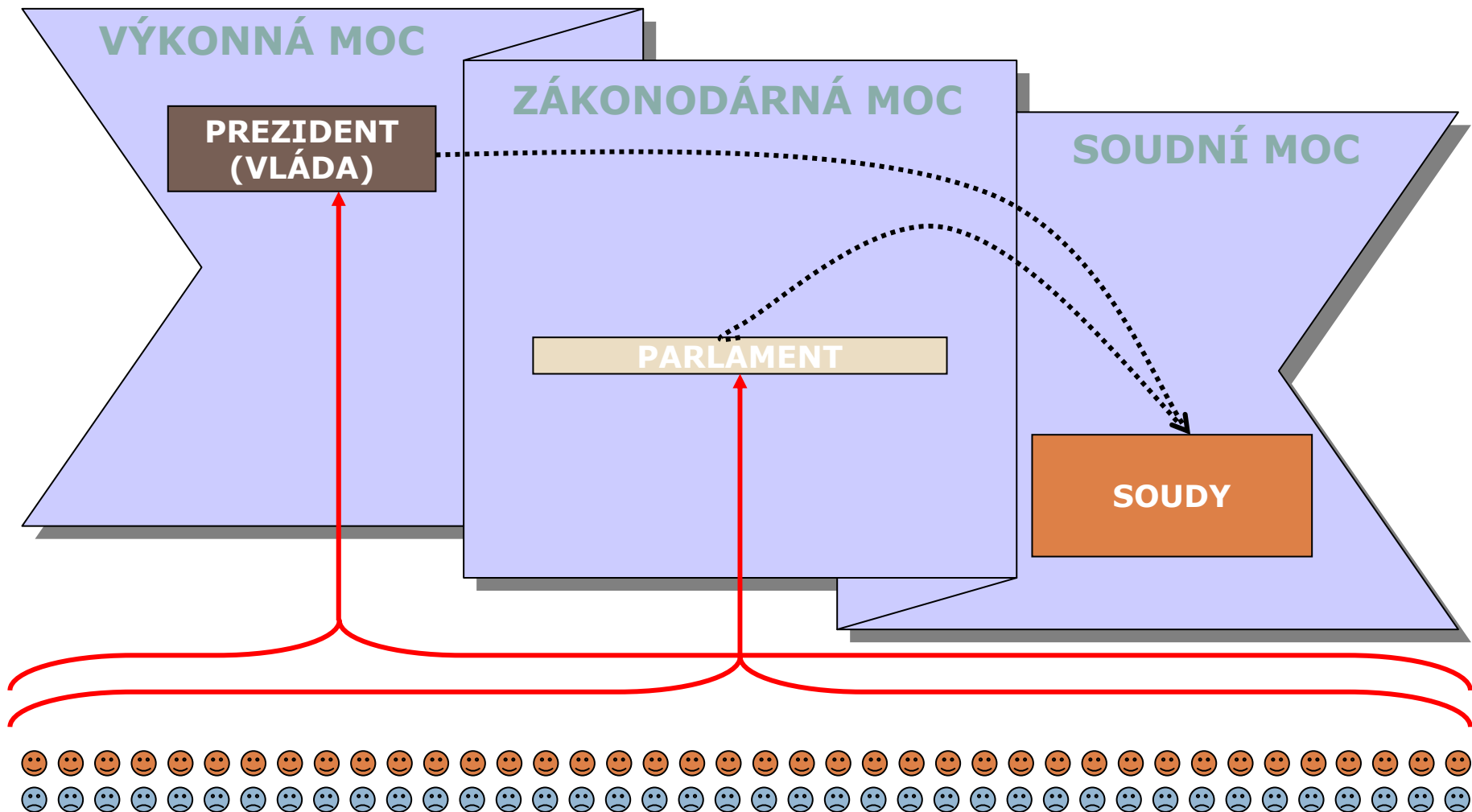
- Parlamentní republiky
- Prezidentské republiky
- Parlamentně prezidentské republiky

Parlamentní republiky – logika věci

Prezidentské republiky – logika

věci

Hlavní rozdíly

	PREZIDENTA VOLÍ	PŘESEDÁ VLÁDY	VLÁDA ODPOVÍDÁ	PRÁVO PREZIDENTA ROZPUSTIT PARLAMENT
PARLAMENTNÍ	parlament	ANO	parlamentu	ANO
PREZIDENT-SKÁ	občané	NE	prezidentovi	NE
PARL. – PREZ.	občané	ANO	oběma	ANO

Typologie států

Ideologické typologie států

Stále platné Aristotelovo třídění forem státu

- Aristoteles (384–322 př. n. l.) v knize politika vymezil základní formy státu podle formy vlády:
- 3 „správné“ formy:
 - ▣ **Monarchie** (Μοναρχία) – panství jednotlivce, který sleduje prospěch celku
 - ▣ **Aristokracie** (ἀριστοκρατία) – „panství nejlepších“, tj. vybrané menšiny
 - ▣ **Demokracie** (δημοκρατία) – „panství lidu“, tj. většiny*
- 3 „zvrhlé“ formy:
 - ▣ **Tyranie** – panství jednotlivce, který sleduje jen vlastní prospěch
 - ▣ **Oligarchie** (ὀλιγαρχία) – „panství několika“, tj. bohatých k jejich prospěchu
 - ▣ **Ochlokracie** (οχλοκρατία) – „panství lůzy“, tj. zvláště chudých*

* Aristoteles ale označoval vládu většiny pojmem **politeia** a zvláště chudých jako **demokracii** (upraveno v souladu s dnešním chápáním těchto pojmů)

Někdy se uvádí i 4. typ ...

- **Ideokracie** (zpravidla ve formě **teokracie**):
 - formálně neexistuje lidská vrchnost, nejvyšší moc má bůh nebo nadlidská duchovní bytost / idea oproštěná od slabostí lidské povahy
 - v praxi v tomto případě mají moc osoby (osoba) oprávněné interpretovat boží vůli / hlavní ideu
 - podle povahy tohoto sboru se může jednat o obdobu kterékoliv ze 3 „správných“ i 3 „zvrhlých“ forem státu
 - některé znaky ideokracie má komunismus (neměnná dokonalá idea a úzká skupina osob oprávněných ideu interpretovat)

Další „...kracie“

- Neúplný soubor, jde o vzájemně se protínající podtypy nebo formy předchozích základních typů, některé jsou myšleny spíše jako ironické nebo hanlivé zdůraznění některých nedostatků vlády:
 - ▣ **Anarchie** (αναρχία) – nevládne nikdo
 - ▣ **Autokracie** – „samovláda“, vládne jednotlivec, který se určil vládcem sám
 - ▣ **Komunistický stát** – typ totalitních států, vládnoucí politická strana se hlásí k ideologii marxismu-leninismu nebo jejím derivátům
 - ▣ **Korporatokracie** – fakticky vládou korporace (akciové společnosti, společnosti s r.o., v.o.s. apod.) a role státu je značně omezena, z korporací mají největší vliv ty nejbohatší
 - ▣ **Despocie** – vláda dědičného monarchy, který vládne neomezenou a nekontrolovatelnou silou, většinou zároveň tyranie (ale ne nutně)
 - ▣ **Diktatura** – moc je neomezeně ovládána diktátorem nebo skupinou

Další „...kracie“

- ▣ **Vojenská diktatura** – moc je neomezeně ovládána armádou
- ▣ **Kleptokracie** – „vláda zlodějů“ – zpravidla forma autokracie nebo autoritářské vlády, kdy cílem této vlády je nahromadit co největší bohatství buď pro sebe sama nebo pro určitý okruh lidí
- ▣ **Kritokracie** – vláda (zvučle) soudců
- ▣ **Meritokracie** – „vláda schopných“, utopický stav, kdy vládnou nej kvalifikovanější a nejschopnější (na základě objektivně měřitelných znaků, např. IQ), koncept je velmi oceňován v Singapuru
- ▣ **Plutokracie** – „vláda bohatých“, moc nebo většina moci je soustředěna v rukou bohatých
- ▣ **Nomokracie** – „vláda slova“, alternativní název pro ideokracii (vládne Bůh)

Stát

demokratický x autoritativní x totalitní

- **Demokracie** – to si do jisté míry umíme představit
- **Autoritářství** – vládne vůdce nebo malá skupina vůdců bez využívání vůdčí ideologie, moc vůdce není nejasně vymezena a je připuštěn omezený politický pluralismus, v omezené míře (nebo v některých aspektech veřejného života) je možná svobodná existence subjektů, které jsou nezávislé na politické moci (např. církve, vysoké školy), občanům není vnucována žádná ideologie, není vytvořen systém jediné politické strany, která by splývala se státem
- **Totalita** – vládne vůdce nebo malá skupina vůdců zpravidla s využitím vůdčí ideologie, moc vůdce je jasně vymezena (de facto absolutní, formálně ale může být omezená), není připuštěn ani omezený politický pluralismus, veškeré veřejné aktivity jsou pod kontrolou vedení státu, občanům je „státní“ ideologie vnucována, zpravidla je vytvořen systém jediné politické strany, která splývá se státem (případně má jedna z politických stran formálně zaručenu „vedoucí úlohu“)

Lze měřit míru demokracie?

- V praxi je obtížné některé státy zařadit do kategorií „demokratický“, „autoritářský“ nebo „totalitní“
- Nejasná je zejména hranice autoritářský / totalitní, neexistuje např. shoda, jestli komunistické země východního bloku byly celou dobu své existence totalitní (např. Československo v 60. letech, nebo Polsko, kde byla církev vždy nezávislá na státní moci)
- Nejuznávanějším ukazatelem je pravděpodobně míra svobody, kterou zveřejňuje každoročně organizace Freedom House

Míra svobody podle
zprávy Freedom House
(povinné pro studenty MRS a RG,
informativní pro učitelské studium)

Freedom in the World

- Zpráva vydávaná každoročně organizací Freedom House
- provádí evaluaci států podle stavu a míry dodržování lidských a občanských práv v praxi
- nehodnotí se „teoretická“ míra práv daná zákony, ale skutečná praxe
- propracovaná metodika
- výhoda: zpráva je publikována pravidelně od roku 1972, je proto možné zachytit dlouhodobé trendy (metodika se průběžně modifikuje, data z rozdílných let jsou však srovnatelná)
- nevýhoda: podobně jako ostatní indexy jisté zploštění problematiky na jediný číselný údaj, značný rozptyl uvnitř jednotlivých kategorií, „potrefené“ státy kritizují finanční napojení Freedom House na americkou vládu

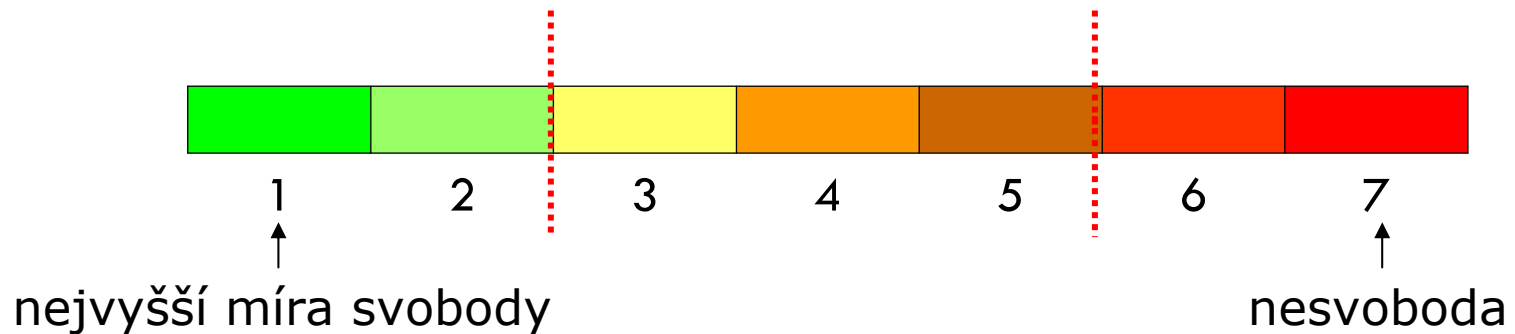
Freedom House

- NGO v USA, výzkumná instituce a think tank založený 1941 s cílem „šířit svobodu ve světě“, sídlí ve Washingtonu, činnost financuje značnou měrou americká vláda
- www.freedomhouse.org
- pravidelné přehledy stavu dodržování politických práv vydává organizace už od 50. let:
 - původně pod názvem **Balance Sheet of Freedom**,
 - v roce 1972 upravena koncepce i název na **The Comparative Study of Freedom**, v této studii už bylo provedeno numerické hodnocení míry svobod a kategorizace 151 států a 45 teritorií států na svobodné, částečně svobodné a nesvobodné
 - tyto údaje byly poté každoročně aktualizovány v časopise Freedom at Issue (později změněn název na Freedom Review) a
 - později každoročně v knižní podobě pod názvem **Freedom in the World** (v roce 2008 bylo sledováno 193 států a 15 dalších vybraných území)
- zprávy obsahují číselné ohodnocení míry svobody a rozsáhlé důvodové zprávy ke každému teritoriu

Metodologie

- hodnotí se zvlášť:
 - politická práva (právo svobodné participace na politických procesech, zejména volbách)
 - občanské svobody (osobní svobody jednotlivce)
- hodnocení je číselné na stupnici 1–7:

- průměr hodnocení obou ukazatelů pak zařadí zemi do jedné z kategorií:
 - **svobodná** (*Free*) – 1,0–2,5 bodů
 - **částečně svobodná** (*Partly Free*) – 3,0–5,0 bodů
 - **nesvobodná** (*Not Free*) – 5,5–7,0 bodů

Politická práva – co se sleduje?

- 10 aspektů v těchto oblastech:
- **volební proces** (3) – posuzována spravedlnost voleb hlavy státu / vlády (mohou být i nepřímé), voleb parlamentu a volebního zákonodárství
- **politický pluralismus** (4) – posuzováno právo občanů politicky se organizovat (politické strany, hnutí, apod.), postavení opozice, míra „nezasahování“ silových uskupení (armády, totalitních stran, náboženské hierarchie) do politických svobod občanů, politická práva menšin
- **praktické fungování vlády** (3) – míra, s jakou určují politiku vlády svobodně zvolené instituce, míra ovlivnění vlády korupcí, míra transparentnosti, otevřenosti a odpovědnosti voličům v období mezi volbami

Občanské svobody – co se sleduje?

- 15 aspektů v těchto oblastech:
- **svoboda slova a náboženské svobody** (4) – jsou media svobodná, jsou náboženské instituce a skupiny svobodné a mohou bez omezení praktikovat svou víru, existují akademické svobody a není vzdělávací systém politicky indoktrinován, není zasahováno do soukromí občanů?
- **práva sdružovací** (3) – existuje právo na shromažďování a demonstrace, působí svobodně NGOs, fungují nezávislé odbory?
- **právní prostředí** (4) – jsou soudy nezávislé, dodržují se zákony při potírání kriminality a je policie pod veřejnou kontrolou, nejsou pronásledovány opoziční skupiny (politický teror, nucený exil, mučení), není v zemi válka nebo vzpoury, je garantován rovný přístup a zacházení všem skupinám obyvatel?
- **osobní svobody a práva** (4) – kontroluje stát migrace, výběr bydliště, zaměstnání, výběr škol; mají občané právo vlastnit majetek a podnikat, neovlivňují soukromé podnikání bezpečnostní složky, politické strany nebo organizace, organizovaný zločin; existují osobní sociální svobody vč. genderové rovnosti, svobody výběru partnera, volby velikosti rodiny, existuje „rovnost příležitostí“ a ochrana před ekonomickým vykořisťováním?

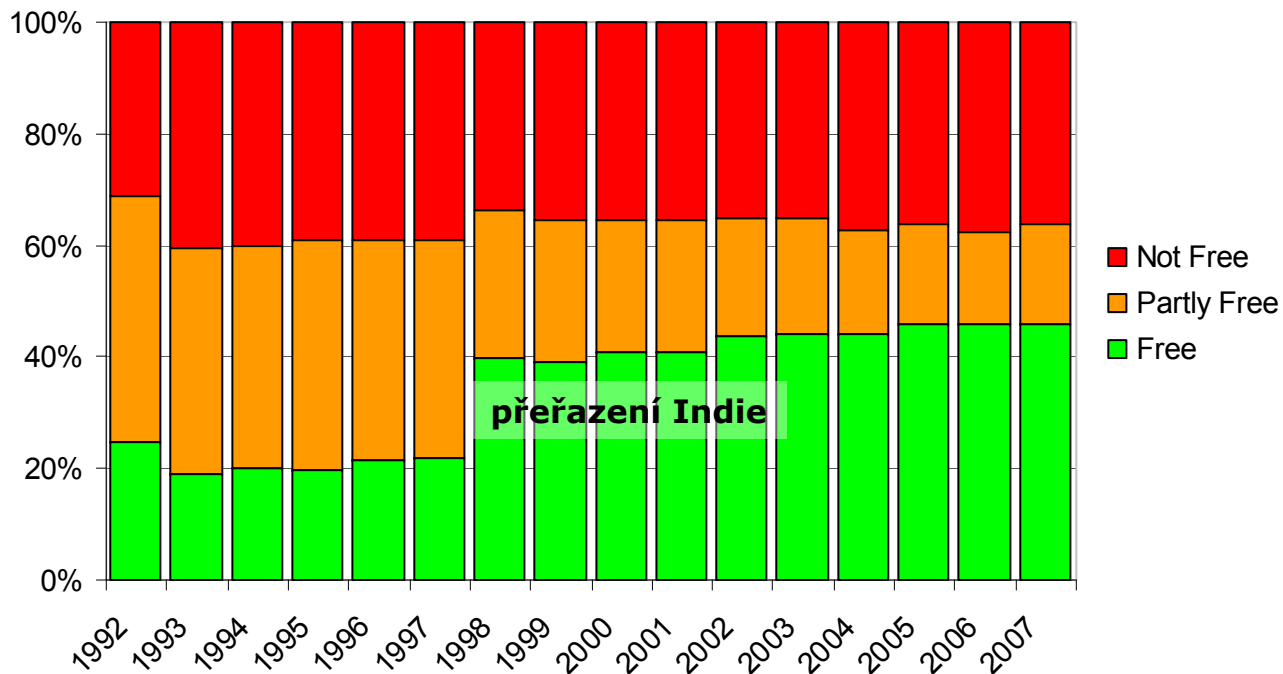
Metodologie

- každý aspekt je hodnocen 0–4 body (0 nejméně a 4 nejvíce svobody)
- politická práva tak mohou být ohodnocena 0–40 body, občanské svobody 0–60 body
- **součet se pak převádí na konečný počet bodů stupnice 1–7:**

Politická práva body	sedmibodová stupnice	Občanské svobody body	sedmibodová stupnice
36–40	1	53–60	1
30–35	2	44–52	2
24–29	3	35–43	3
18–23	4	26–34	4
12–17	5	17–25	5
6–11	6	8–16	6
0–5	7	0–7	7

Trendy

- zpráva z roku 2008 (stav 2007)
(193 států / 6,6 mld. lidí)
 - ▣ 90 svobodných států (3,0 mld. – 46 % populace)
 - ▣ 60 částečně svobodných států (1,2 mld. – 18 % populace)
 - ▣ 43 nevolných států (2,4 mld. – 36 % populace)

Mapa svobody

FREEDOM HOUSE

Map of Freedom

2008

Survey Findings

Freedom Level	Number of Countries	Percentage of Countries
Free	86 (27%)	104 (32%)
Partly Free	56 (17%)	136 (43%)
Not Free	48 (15%)	114 (36%)
TOTAL	190 (100%)	334 (100%)

The Map of Freedom reflects the findings of Freedom House's Freedom in the World 2008 survey, which rates the level of political rights and civil liberties in 193 countries and 13 inhabited and disputed territories during 2007. Based on these ratings, countries are divided into three categories: Free, Partly Free, and Not Free.

1 Free country is not shown since it is listed as a

the same point of comparison, a change of respect for civil liberties, significant independent civil life, and independent media.

Partly Free countries are characterized by some restrictions on political rights and civil liberties, often as a result of corruption, weak rule of law, ethnic conflict, or civil war.

1 Not Free country is not shown since it is listed as a

rights on ethnic and local civil liberties are widely and systematically denied.

Freedom House is an independent non-governmental organization that supports the expansion of freedom worldwide.

www.freedomhouse.org

Politická práva – rekordy (2008)

	stát	body (40bodová škála)
1.	Barma	-2
2.	Severní Korea	0
	Somálsko	0
	Turkmenistán	0
	Uzbekistán	0
6.	Kuba	1
	Laos	1
	Lybie	1
	Rovníková Guinea	1
	Sýrie	1

Politická práva – rekordy (2008)

- maximum (40 bodů) mají: Barbados, Dánsko, Finsko, Island, Kanada, Lichtenštejnsko, Lucembursko, Nizozemsko, Norsko, Portugalsko, Rakousko, San Marino, Spojené království, Švédsko
- ČR byla evaluována 38 body

Občanské svobody – rekordy (2008)

	stát	body (60bodová škála)
1.	Severní Korea	2
2.	Somálsko	3
	Uzbekistán	3
4.	Barma	5
	Turkmenistán	5
6.	Kuba	6
7.	Lybie	7
	Súdán	7
9.	Sýrie	8
10.	R. Guinea, S. Arábie, Zimbabwe	9

Občanské svobody – rekordy (2008)

- maximum (60 bodů) mají: Finsko, Island, Lichtenštejnsko, Lucembursko, Norsko, San Marino, Švédsko
- ČR byla evaluována 57 body

Mezi politickými právy a osobními svobodami je značná korelace ...

- většinou je hodnocení politických práv a osobních svobod obdobné
- Jsou ale výjimky – např.:
 - ▣ Brunej, Fidži, Hongkong, Tonga (↓ politická práva, ↑ občanské svobody)
 - ▣ Čína, Vietnam, Západní Sahara (v těchto případech ↓ ↓ politická práva, ↓ občanské svobody)
 - ▣ Thajsko (↓ politická práva, ■ občanské svobody)

Ekonomické typologie států
a
politickogeografické
typologie států

V 50. letech 20. století vzniklo dělení na ...

- **vyspělé kapitalistické státy s tržní ekonomikou** (první svět)
- **socialistické státy s centrálně plánovanou ekonomikou** (druhý svět)
- **rozvojové státy** (třetí svět)

- po rozpadu socialistického bloku se udržel v žurnalistice pojem **třetí svět** i přesto, že už toto označení nemá opodstatnění

V 90. letech ...

- se více prosadila „geografická“ terminologie Sever (pro vyspělé státy) a Jih (pro rozvojové)
- jejich hranice byla poprvé stanovena komisí OSN v letech 1977–1979 – tzv. **Brandtova linie**
- 70. léta: účelové „sebepřesuny“ k rozvojovým státům (obchodní výhody: Čína, Rumunsko, Jugoslávie, Vietnam, Laos, Kambodža) ale i naopak (Turecko)
- nyní: opět ztráta „geografického“ charakteru pojmu Jih (velká diference + rozostření hranice v souvislosti s nově industrializovanými zeměmi a rozpadem SSSR)

Politickogeografické typologie

- kombinují zpravidla formální uspořádání státní moci a míru politické plurality
- tj. přiřazují ke klasickým kategoriím „pluralitních“ parlamentních, parlamentně-prezidentských, prezidentských republik a konstitučních a absolutních monarchií i:
- **státy se systémem národní jednoty** (eufemismus pro totalitární státy)
- **státy pod vojenskou správou**
- **přechodné státy** (přechod od vojenské nebo totalitní vlády k některé z klasických forem)
- **státy bez efektivních vládních struktur**

Státy se systémem národní jednoty

- několik forem „národní jednoty“ – kolem:
 - ▣ politické strany (Čína, Vietnam)
 - ▣ náboženství (Írán)
 - ▣ osoby (dříve Turkmenistán, Bělorusko)